Programma Raad & Inwoners

Raadsgriffie Leeuwarden, Merijn Brada, Patrick Rijke & Frans van der Heide

Inleiding

Naar aanleiding van de uitkomsten van inwonersenquêtes, onderzoek en gesprekken hebben we een voorstel geformuleerd. Met dit programmavoorstel verwachten we tegemoet te komen aan de behoefte van de raad én de behoefte van inwoners op het gebied van burgerparticipatie en democratische vernieuwing.

Samenvatting

Uit de inwonersenquête blijkt dat er in de eerste plaats (45%) behoefte is aan digitale burgerparticipatie en in de tweede plaats (39%) aan spreekuren in de wijken en dorpen.
Uit de gesprekken in de focusgroepen op 1 februari is duidelijk geworden dat raadsleden vooral bereid zijn te experimenteren met (combinaties van) instrumenten die de lokale democratie versterken én die het werk van de gemeenteraad als volksvertegenwoordiging ondersteunen.
Uit de gesprekken die met raadsleden zijn gevoerd, blijkt dat er behoefte is aan concrete voorstellen en voor de meesten geldt:(nog) niet te grote stappen. Wat in nagenoeg alle gesprekken naar voren kwam is de behoefte aan verbetering van de (online) zichtbaarheid van de gemeenteraad.
Met de uitkomsten van de bijeenkomsten, gesprekken en enquêtes hebben wij onderstaand programmavoorstel geformuleerd.

Afstemming Raad-College

Het college en de ambtelijke dienst bereiden op basis van het coalitieakkoord voorstellen voor op drie gebieden:

- Passende en persoonlijke dienstverlening en (digitale) bereikbaarheid
- Meer inclusieve participatie, met onder anderen jongeren als aparte doelgroep
- Experimenteren met democratische vernieuwing.

Bij deze en andere thema's en activiteiten van het college op het gebied van democratische vernieuwing en inclusieve democratie – bijvoorbeeld het voorbereiden van een participatieverordening en beleid rond het Right to Challenge - zijn en worden de adviseurs Raad & Inwoners vanzelfsprekend betrokken. Zo denkt de griffie samen met de ambtelijke organisatie en jongerenorganisaties mee over de uitvoering van de motie jongerenparticipatie uit de raadsvergadering van 13 juli 2022.
Omgekeerd worden college en ambtelijke dienst betrokken bij de uitwerking van relevante onderdelen uit onderstaand voorstel zoals digitale participatie, buurtbegroting en raadsactiviteiten in wijken en dorpen.

Leeswijzer

Hieronder geven we eerst kort de reacties weer van inwoners op de enquêtevraag die bij het tweejaarlijkse onderzoek van de gemeente is voorgelegd. Deze informatie is in januari dit jaar beschikbaar gekomen en was dus nog niet verwerkt in de notitie die 16 november jl. is besproken met de raad. Vervolgens vindt u concrete voorstellen om:

- meer zichtbaarheid voor de Raad te creëren
- direct contact tussen raadsleden en inwoners te stimuleren
- de invloed van inwoners te vergroten.

In een bijlage vindt u een overzicht van de activiteiten die de afgelopen tijd al in gang zijn gezet.

Wat willen inwoners?

De kans deed zich voor zo'n 2500 inwoners van het inwonerspanel in het najaar van 2022 een vraag vanuit de raad voor te leggen. In overleg met een adviseur Statistiek en Onderzoek van de gemeente is een meerkeuzevraag aan de standaard vragenlijst toegevoegd om een aantal ideeën uit het programma Raad & Inwoners te checken:

> *De gemeenteraad vertegenwoordigt alle inwoners van de gemeente en wil graag precies weten wat er speelt in de wijken en de dorpen. Hoe kan de raad volgens u het beste te weten komen wat de inwoners van Leeuwarden belangrijk vinden? (U kunt verschillende antwoorden aankruisen.)*

De vragenlijst is zowel online als offline verspreid en ingevuld. De respons zorgt voor een representatief en betrouwbaar beeld.
De resultaten van de meerkeuzevraag in volgorde van instemming:

45% Inwoners via een app regelmatig om hun mening vragen
39% Spreekuren organiseren in de wijken en dorpen
25% Inwoners het recht geven hun ideeën op de agenda van de raad te zetten
21% Inwoners op het stadhuis uitnodigen om hun ideeën aan de raad te presenteren
14% Raadsvergaderingen houden in de wijken en dorpen

Circa 10% van de respondenten heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een idee toe te voegen. De volgende suggesties werden vaker dan drie keer gedaan:

- In gesprek op locatie: dorpen, wijken en (sport)evenementen: 40
- Via dorpsbelang/wijkraden (info ophalen en brengen): 27
- Via enquête: 18
- Inwoners serieus nemen en betrekken bij beleid: 16
- Vast aanspreekpunt, sleutelfiguur, loket, emailadres voor opmerkingen en ideeën: 15
- Ideeënbus: 4
- Bewoners informeren via nieuwsbrief of anderzijds: 11

Ook uit eerder afgenomen enquêtes kwamen vergelijkbare uitkomsten. Meer hierover kunt u hier teruglezen: https://leeuwarden.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Item/800c8cfb-568c-4c8f-99b2-f94d50a2f576

PROGRAMMAVOORSTEL

Wat wil de raad?

Op basis van de uitkomsten van de peiling onder inwoners, gesprekken met fractievoorzitters en raadsleden en de focusgroepsgesprekken op 1 februari jl. leggen we de volgende concrete voorstellen aan u voor om helderheid te krijgen over het draagvlak in de raad per onderdeel.

Meer zichtbaarheid creëren

1. ***Nieuwe interactieve website voor raad en inwoners***
   Daaraan gekoppeld een app en Instagram. Met als doel meer zichtbaarheid voor (het werk van) de raad en interactie met de inwoners (burgerparticipatie).
   Naast alle info over raadsvergaderingen en onderwerpen die de raad behandelt, hebben we de volgende ideeën voor op een nieuwe website:
   - Gezichten van de raad + griffie (persoonlijke en contactinformatie).
   - Online spreekuur met raadsleden (per toerbeurt).
   - Participatietools (polls, forum, ideeën pitchen etc.).
   - Clickable overzicht: Hoe oefen je invloed uit?
   - Handleiding burgerinitiatief en op termijn het uitdaagrecht.
   - Infographics en uitlegvideo's; leuk en toegankelijk materiaal ter verheldering van lastige processen.
   - Serious game (welke gevolgen hebben keuzes, welke budgetten/middelen zijn beschikbaar, welke (fictieve) partij deed wat, wat doe je met ingekomen stukken, welke belangen spelen mee?).
   - Voorbeelden geslaagde burgeragendering.

N.B. De website moet zo laagdrempelig mogelijk en in begrijpelijke taal.

2. ***Huis aan huis: elke week een hele pagina over de raad***
   Ideeën voor de invulling:
   - Raadsleden reageren op een actuele stelling.
   - Gesprek tussen twee raadsleden.
   - Gesprek tussen raadslid en inwoner.
   - Foto van favoriete plek in Leeuwarden per raadslid.
   - De week van het raadslid.

3. ***Jongerenreporter***
   Een jongerenreporter kan op een voor jongeren meer aansprekende manier verslag brengen van het werk van de raad. Door een wedstrijd te koppelen aan het vinden van een jongeren-verslaggever kunnen we bekendheid genereren voor een eventuele nieuwe website.
   Wedstrijdidee: de filmpjes die jongeren insturen worden op de website en Instagram geplaatst. Mensen kunnen daar hun stem uitbrengen op de beste reporter.
   De gekozen jongerenreporter gaat verslag uitbrengen via de website en de Huis aan huis.

Contact tussen raadsleden en inwoners

4. ***Raad op locatie***
   Direct contact tussen raadsleden en inwoners stimuleren door inwoners laagdrempelig en actief

te betrekken in de vergadercyclus. Bijvoorbeeld doormiddel van een raadscafé dat na elke driewekelijkse vergadercyclus op woensdagavond in een wijk of dorp plaatsvindt.
Het idee van een raadscafé ziet er als volgt uit: Inwoners krijgen de mogelijkheid om aan tafeltjes in gesprek te gaan met raadsleden. Het gesprek gaat over een van tevoren bepaald thema. Aan elke tafel zit ook een gespreksbegeleider. De rol van gespreksleider kan worden ingevuld door studenten (bijvoorbeeld in het kader van de opleiding Social Work). De gespreksbegeleider zorgt voor een constructief gesprek. Dat wil zeggen dat het raadslid niet te lang aan het woord is en in begrijpelijke taal spreekt en dat de inwoner bij het thema blijft en het raadslid niet gebruikt als klaagpaal. Het raadscafé eindigt met een plenair deel waarin de gespreksbegeleiders vertellen wat er per tafel is besproken.
Kanttekening: Van tevoren moet helder zijn gecommuniceerd wat er gedaan wordt met input van inwoners.

Mogelijk komen er nog aanbevelingen uit het onderzoek van studenten van de opleiding *Hospitality Management* aan NHL Stenden Hogeschool, die in februari en maart werken aan een opdracht om meer van dit soort ideeën te bedenken.

Invloed van inwoners vergroten

5. *Buurtbegroting*[1]

Laat inwoners online ideeën inbrengen en daarna stemmen over het beste idee voor hun buurt of dorp.
De buurtbegroting kan worden ingezet naast bestaande regelingen zoals de relatief bescheiden budgetten die via de wijkpanels en dorpsbelangen worden verdeeld. Bewoners krijgen meer inspraak én door bewoners afwegingen te laten maken en hen rekening te laten houden met budget, krijgen zij meer inzicht in de belangenafwegingen van de raad.
Een buurtbegroting kan als onderdeel worden toegevoegd aan de website van de raad (zoals omschreven in voorstel 1).

6. *Participatieve waarde evaluatie* (PWE)[2]

Online tool om inwoners te laten zien voor welke dilemma's de raad staat én om inwoners mee te laten beslissen door te adviseren.
De participatieve waarde evaluatie is geschikt om inwoners advies te laten geven over denkrichtingen van nieuw beleid. Het advies dat uit de evaluatie komt moet worden gezien als nieuwe manier van informatie-inwinning. Vanuit de deelnemers bestaat over het algemeen niet de verwachting dat het advies één op één wordt overgenomen. Dat komt mede doordat de deelnemers, door het maken van de PWE, de complexiteit van thema's inzien. In de PWE kunnen

---

[1] De gemeente Opsterland werkt momenteel met een buurtbegroting. Kijk op: https://stemvan.opsterland.nl/
Ook Amsterdam Oost is hiermee bezig: Home | Oost Begroot | Oud Oost (amsterdam.nl)

[2] Zie de bijlage 'PWE in het kort' voor meer informatie en/of de website
https://www.tudelft.nl/tbm/pwe/pwe-basics of: www.populytics.nl
De gemeente Súdwest-Fryslân maakte al gebruik van de PWE: Inzicht in waarden van inwoners bij het energiebeleid van Súdwest-Fryslân dankzij PWE-methode · Democratische energietransitie · Lokale Democratie (programma Democratie in Actie) (lokale-democratie.nl)
Ook voor de aanleg van de Lelylijn wordt gebruik gemaakt van de PWE: Denk mee over de Lelylijn - Wevaluate (raadpleging.net)

dilemma's worden weergegeven waarin de standpunten van alle partijen evenveel aan bod komen. Er wordt input gevraagd van alle fracties, maar het vraagt een relatief kleine tijdsinvestering van de raadsleden. De PWE wordt in 4 tot 6 maanden tijd vormgegeven door Populytics. Om objectiviteit te waarborgen werken zij samen met een conflictbemiddelingsbedrijf.
Kanttekening 1: Een terugkoppeling vanuit de raad over het advies is noodzakelijk.
Kanttekening 2: De dilemma's mogen niet sturend zijn.
Kanttekening 3: De kosten van een PWE zijn tussen de 30.000 en 100.000 euro.

Financiën

De actiepunten onder de punten 1 tot en met 4 uit bovenstaand programma kunnen (grotendeels) worden uitgevoerd binnen het huidige budget van griffie en raad zoals vastgelegd in de programmabegroting 2023.
Voor het invoeren van een buurtbegroting en/of het organiseren van een PWE (zie hierboven onder 5 en 6) is samenwerking tussen raad en college, cq. griffie en ambtelijke dienst voorwaardelijk. Zo nodig zal een separaat voorstel voor financiering van deze plannen, al dan niet in het kader van de programmabegroting 2024, aan de raad worden voorgelegd.

Uitvoering

De opzet is om de voorstellen uit het programma te integreren in de werkwijze van de raad en griffie. Dat betekent dat de uitvoering van het programma vraagt om langdurige bereidheid om te investeren in menskracht en budget.
Voor het ontwikkelen en opstarten van de verschillende onderdelen is de betrokkenheid en inzet van raadsleden nodig. Dat zal in mindere mate ook gelden voor het voortzetten en onderhouden van de verschillende deelprojecten. Dit kan met het huidige groepje meedenkers, maar ook met andere belangstellenden voor het hele of delen van het programma.

Vervolg

Uitgangspunt is dat we in 2023 met de hierboven beschreven onderdelen aan het werk gaan. Uiteindelijk zal de raad op basis van de opgedane ervaringen moeten beoordelen in hoeverre de verschillende onderdelen succesvol zijn. Uit deze beoordeling zal ook duidelijk moeten worden wat dit voor de toekomst betekent voor de ondersteuning vanuit de griffie. Dan zal ook voor de langere termijn de vraag aan de orde komen of deze ondersteuning binnen de huidige middelen en formatie mogelijk is.

Bijlage – Wat hebben we al in gang gezet?

- **'Boodschap voor de Raad'**
  Dit is de meer aansprekende titel voor het instrument Burgeragendering. Een publiekscampagne moet helpen dit nieuwe instrument bekendheid te geven.
  Met Tienskip is afgesproken dat kansrijke projecten die tijdens hun projectdagen worden bedacht door jongeren, via burgeragendering een Politiek Podium kunnen krijgen. Hopelijk trekken we daarmee ook een jonger publiek naar raadzaal, tribune en livestream.

- **'Wat-wil-ik-tabel' voor inwoners**
  Om ook de andere middelen die inwoners hebben om in contact te komen met de raad duidelijker te maken, is een overzicht voor inwoners gemaakt naar analogie van de raadsinstrumenten-tabel. Een publiekscampagne moet helpen om meer bekendheid te geven aan alle mogelijkheden om invloed uit te oefenen.

- **Educatief aanbod opschalen, met focus op mbo**
  We hebben Tienskip opdracht gegeven om in drie jaar tijd het aantal mbo-studenten dat zij via projectdagen in aanraking brengen met de rol van de lokale politiek, uit te breiden van 600 in 2022-2023 naar 1000 in 2024-2025. Daarbij geldt een inspanningsverplichting om naar evenredigheid studenten van niveau 1 en 2 te bereiken. De middelen die de raad in het verleden besteedde aan het eigen programma PolitX worden voortaan hiervoor ingezet: zo bereiken we met minder griffie-inzet veel meer jongeren.
  Dit komt naast de eigen doelstelling van Tienskip om projectdagen voor steeds grotere aantallen scholieren in het voortgezet onderwijs te organiseren.

  Daarnaast zijn we bezig - in overleg met coördinatoren van het Firda College en Aeres - met het ontwikkelen van een (burgerschaps)docentendag met een educatief programma in de raadszaal. Veel burgerschapsdocenten hebben geen maatschappijleer-achtergrond en kunnen op deze manier hun kennis ten opzichte van de lokale democratie vergroten/opfrissen. Het programma wordt in de toekomst gebruikt om mbo-studenten in de raadszaal te ontvangen.

  Naar schatting hebben we afgelopen jaar (maart 2022-maart 2023) 450 à 500 leerlingen en studenten ontvangen op het stadhuis (klassenbezoeken, rollenspelen e.d.).

- **Basiscursus lokale democratie**
  Afgelopen jaren bood de gemeenteraad inwoners eenmaal per jaar een gratis 'basiscursus lokale politiek' aan. Deze cursus was gebaseerd op de cursus Politiek Actief van ProDemos of werd ook geheel verzorgd door trainers van ProDemos. In de cursus leggen we speciale nadruk op het onderdeel 'invloed op de politiek'. De ervaringen met het aanbieden van een meer 'toegankelijke' editie in 2021, zowel voor minder validen als voor bijzondere doelgroepen, bieden perspectief hier jaarlijks een nieuwe groep belangstellenden richting de politiek te trekken.
  In enkele gemeenten zijn goede ervaringen opgedaan met eigen varianten van deze cursus. Die ervaringen willen we betrekken bij het inrichten van een nieuwe editie in het najaar 2023.

- **Jongerenparticipatie**
  Naar aanleiding van de motie jongerenparticipatie uit de raadsvergadering van 13 juli 2022, werken jongeren, het college en de griffie samen aan een event. Het event vindt plaats in mei (exacte datum nog onbekend) en heeft als doel om jongerenorganisaties met elkaar en met lokale politici in contact te brengen. De jongeren nemen het stadhuis een middag over en er

vinden door het hele stadhuis verschillende activiteiten plaats. Mogelijk is dit de start van een terugkerend event met jongerenorganisaties en in een later stadium wellicht ook andere geïnteresseerde jongeren.